

**ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЗМІСТУ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

«ЗАТВЕРЖЕНО»
наказом ДНМЦЗКМО
від 10 травня 2024 р. № 27

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації з проблемних аспектів інклюзивної мистецької
освіти
«ІНКЛЮЗИВНА СЕРЕДА»
(дистанційна форма проведення)

Напрямок: розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників мистецьких шкіл/ліцеїв/коледжів.

Автори-укладачі, викладачі:

Марина БРИЛЬ, кандидат психологічних наук, директор Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти;

Наталія ІВАШУРА, викладач кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти КУ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, дефектолог, керівник ГО «Громадська організація – мистецтво для аутизму»;

Тетяна СКРИПНИК, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка, доктор психологічних наук, Голова Ради ГО «Системна допомога дітям з аутизмом «Маленький принц»;

Наталія ЗАСРКОВА, завідувачка Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Зміст програми курсу розроблено на основі результатів опитувань викладачів системи мистецької освіти, методичних, інформаційних матеріалів, які узагальнені фахівцями ДНМЦЗКМО протягом реалізації Концепції мистецької освіти в 2018 – 2024 рр., напрацювань залучених фахівців (психологів, психотерапевтів тощо), викладачів-практиків, громадських діячів, батьків.

Основний «меседж» програми курсу: мистецька освіта не має бар'єрів та обмежень. Інклюзивна освіта передбачає рівний доступ всіх здобувачів до відповідних освітніх програм, корекційно-педагогічну й соціальну підтримку за допомогою забезпечення спеціальних умов для такого розвитку. Первинним і найважливішим етапом підготовки мистецьких закладів освіти до реалізації принципів інклюзії в освіті є етап психологічних, ціннісних змін і підвищення рівня професійних компетентностей фахівців. Саме стан кадрового потенціалу є важливим чинником, який впливає на поширення сучасних технологій інклюзивної освіти та методів виховання, навчання і розвитку дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами.

Професійна готовність педагога мистецької школи до інклюзивної освіти дітей на початковому рівні – фундаментальна умова успішного

здійснення професійної інклюзивної освіти, динамічне, інтегративне професійно-особистісне утворення, що характеризується наявністю установки, яка передбачає активну схильність і потребу педагога в здійсненні інклюзивної освіти дітей різних освітніх рівнів, що виявляється в наявності і мобілізації спеціальних знань, умінь і навичок реалізації інклюзивної мистецької освіти.

Становлення нової освітньої парадигми в мистецькій школі представляє синтез теорій, що включає філософське, педагогічне, психологічне, медичне та інші знання. Впровадження інклюзивної мистецької освіти потребує від викладача реалізації **компетентісно орієнтованого підходу**. У змісті його психолого-педагогічної компетентності як готовності до такої роботи можна виокремити **основні структурні компоненти: теоретичну; методологічну; прикладну**.

Вони пов'язані з **реалізацією моделі універсального дизайну** в інклюзивній мистецькій освіті, що має враховувати:

- **стратегію викладання** на уроці, в якій важливо пам'ятати про цілі навчання, типи виконання завдань та подачі / відпрацювання матеріалу;
- **форми та методи оцінювання;**
- **формування освітнього робочого простору.**

Актуальність запропонованої освітньої програми полягає в реалізації нагальної потреби педагога бути готовим до впровадження інклюзивної мистецької освіти через опанування ними практиками, технологіями, методиками, інструментами професійної діяльності, сучасними інформаційними технологіями на засадах інноваційних освітніх підходів з урахуванням потреб держави та глобалізованого світу.

Мета: підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників у галузі інклюзивної мистецької освіти через ознайомлення з результатами науково-педагогічних досліджень та практичними педагогічними інноваціями в роботі з учнями / студентами з особливими освітніми потребами, обміну педагогічним досвідом.

Основні завдання програми: надати сфокусовану інформаційну підтримку викладачам, які цікавляться впровадженням інклюзивної освіти в мистецьких школах, забезпечити психолого-педагогічну підтримку діяльності викладачів, які працюють з учнями з ООП у мистецькій освіті через інтервізійні / супервізійні практики зі спеціалістами.

Термін навчання – 4 тижня (1 день на тиждень) по 3 – 4 години.

Кількість годин – 15 (0,5 кредиту ЄКТС).

Вартість навчання – безкоштовно.

За результатами підвищення кваліфікації видається **сертифікат**.

Навчальні заняття за програмою курсу проходять **за дистанційною формою** навчання. Також передбачено опанування лекційного матеріалу, виконання практичних завдань. Організатор (ДНМЦЗКМО) залишає за собою право формувати групу/групи на основі поданих заявок.

Навчально-методичне забезпечення програми курсу представлено **матеріалами:**

– *теоретична складова* – надання презентації, друкованих інформаційних, методичних джерел науково-практичного освітнього змісту в електронному вигляді для самостійної роботи та використання в професійній діяльності;

– *практична складова* – практичні завдання для самостійного опрацювання і закріплення отриманих знань, рефлексивні практики.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА:

ТЕМА	ЗМІСТ	ВИКЛАДАЧ/ МОДЕРАТОР	ДАТА
ТЕМА 1. Концепція інклюзивної мистецької освіти (2 год.)	Філософія інклюзії. Біопсихосоціальна модель інвалідності. Мистецька школа та інклюзивна освіта. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні.	Марина Бріль	5.06
ТЕМА 2. Мистецька освіта без обмежень (2 год.)	Доступність освітнього середовища мистецьких шкіл. Універсальний дизайн в мистецьких школах	Наталя Івашура	5.06
ТЕМА 3. Учень з особливими освітніми потребами: хто він? (2 год.)	Категорії осіб з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку. Категорії освітніх труднощів.	Наталя Заєркова	12.06
ТЕМА 4. Освітнє середовище. Команда психолого-педагогічного супроводу. Етика спілкування (2 год.)	Освітнє середовище. Індивідуальна освітня траєкторія та соціалізація. Задачі команди психолого-педагогічного супроводу. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами.	Тетяна Скрипник	12.06
ТЕМА 5. Алгоритми роботи з дітьми з ООП. Успішність. Моніторинг ефективності (2 год.)	Алгоритми роботи з дітьми з ООП Перший рік навчання в мистецькій школі дитини з ООП. Особливості співпраці з батьками дітей з ООП. Дослідження цілей та очікувань, SMART-цілі. Оцінювання результатів інклюзивного навчання. Формальне та неформальне оцінювання.	Тетяна Скрипник	19.06
ТЕМА 6. Адаптація та модифікація навчальної програми (2 год.)	Особисто-орієнтоване навчання. Поняття адаптації та модифікації. Розробка індивідуальної навчальної програми.	Наталя Івашура	19.06
ТЕМА 7. Інтеграція педагогічних технологій в методику викладання (3 год.)	Особливості психолого-педагогічного супроводу та вибір підходів та методів. Технологія «навчання без помилок», ігрові технології, методи альтернативної та додаткової комунікації.	Наталя Івашура	26.06

По завершенню курсу слухачі програми проходять *рефлексивну практику* у вигляді електронного опитування щодо отриманих знань.

Сформовані компетентності:

- здатність враховувати психологічні особливості учнів з особливими освітніми потребами в процесі навчання, спілкування та професійної діяльності;
- здатність адаптувати та/або модифікувати навчальні програми в мистецьких закладах освіти для здобувачів з особливими освітніми потребами;
- здатність використовувати інструменти інклюзивного навчання в освітньому процесі.

Література та інформаційні джерела

(дати звернення в джерелах на початок програми 05.06.2024):

1. Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Журбенко О. М. Мистецькі школи : доступне освітнє середовище : посібник. Київ : ВГО НАІУ, 2020. 36 с. URL: https://naiu.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/NAIU-Accessibility_Web-1.pdf
2. Бриль М. Психолого-педагогічна компетентність викладача в системі інклюзивної мистецької освіти. *Вісник Львівського університету*. Серія «Психологічні науки». 2021. Випуск 11. С. 29–36. URL: <https://doi.org/10.30970/PS.2021.11.5>
3. Горбенко І. Створення команди психолого педагогічного супроводу в школі. *Кафедра педагогіки та методик навчання ХННРА*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gfKkqSnNc5c>
4. Довідник безбар'єрності. Без бар'єрів : вебсайт. URL: <https://bf.in.ua/rizni-sotsialnihrupy>
5. Інклюзія в мистецькій освіті : виклики, практики, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю, 6–7 груд. 2019 р. / за заг. ред. М. М. Бриль. Київ : ДНМЦЗКМО, 2019. 425 с. URL: <http://arts-library.com.ua/handle/123456789/309>
6. Інклюзивна мистецька освіта. Методичні матеріали. Державне агенство України з питань мистецтв та мистецької освіти : вебсайт. URL: <https://arts.gov.ua/misteczkaosvita/konczepczyia-rozvytku-inklyuzyvnoyi-osvity>
7. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с. URL: <http://surl.li/aeaoj>
8. Інклюзивні практики для працівників культури : метод. посіб. / уклад. І. М. Брушневська, В. В. Колодяжна, О. М. Галапчук-Тарнавська. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 272 с. URL: <https://inhub.lutsk.ua/wp-content/uploads/2020/12/Posibnyk-INKLYUZYVNI-PRAKTYKY-dlya-pratsivnykiv-kultury.pdf>
9. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. URL: <https://cutt.ly/91Rx94e>
10. Концепція інклюзивної мистецької освіти : затв. наказом МКМС від 27 січня 2020 р. № 339. URL: <https://mkip.gov.ua/files/pdf/Концепція.pdf>
11. Ляшенко О. Д. Інклюзивна мистецька освіта : інноваційна проблема ХХІ ст. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. Київ : Київський

Університет імені Бориса Грінченка, 2014. С. 483–491. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5256/>

12. Малишевська І. А. Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія. Умань : «ВПЦ» Візіві, 2018. 386 с.

13. Матеріали Всеукраїнського та Міжнародного педагогічних марафонів ARTS FOR HEARTS. *Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти. Мистецька освіта. Інклюзивна* : вебсайт. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/mystetska-osvita/inklyuzyvna/>

14. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / уклад. Л. І. Прохоренко та ін. Київ, 2021. 200 с. <https://znayshov.com/FR/11091/12.pdf>

15. Мистецька освіта. Інклюзивна. *Державний науково-методичний центр змісту культурно-мистецької освіти* : вебсайт. URL: <https://www.dnmczkmo.org.ua/mystetskaosvita/inklyuzyvna/>

16. Національний класифікатор функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я. НК 030:2022. Київ : Міністерство охорони здоров'я України, 2022. 226 с. URL: https://moz.gov.ua/uploads/8/44015-nk_030_2022_klasifikator_funkcionuvanna_obmezenna_zittedial_nosti.pdf

17. Орф-підхід та інклюзія : метод. посіб. / уклад. В. В. Колодяжна, Т. Черноус. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 100 с. URL: <https://inhub.lutsk.ua/wp-content/uploads/2022/02/ORF-PIDHID-TA-INKLYUZIYA-POSIBNYK.pdf>

18. Основні принципи етикету в спілкуванні з людьми з інвалідністю. *Національна Асамблея людей з інвалідністю України* : вебсайт. URL: <https://naiu.org.ua/useful/%20etika-spilkuvannya/> (

19. Практичні рекомендації щодо роботи з учнями з особливими освітніми потребами в мистецькій школі / уклад. М. М. Бриль, Ін. М. Ковальчук. Київ : ДНМЦЗКМО, 2023. 81 с. URL: <http://arts-library.com.ua/handle/123456789/1050>

20. Подгорнова О. В. Нотна система Луї Брайля як основа ефективного навчання дітей з порушеннями зору в мистецькій школі: практично-методичні рекомендації. Київ, 2021. 38 с. URL: <http://arts-library.com.ua/handle/123456789/810>

21. Положення про мистецьку школу : затв. наказом МКУ від 09 серп. 2018 № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text>

22. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38–39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

23. Серія «Пікто» – соціальні історії з піктограмами. «ДивоГра» : вебсайт. URL: <https://www.dyvogra.com/picto-series/>

24. Скрипник Т. В. Діти з аутизмом в інклюзії: сценарії успіху: монографія. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2019. 208 с.

25. Скрипник Т. В. Стратегії класного менеджменту для інклюзивного середовища. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки.*

2017. Вип. 9 (2). С. 215–223. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n9-2017/skripnik-tv-strategii-klasного-menedzhmentudlja-inkluzivnogo-seredovicssha.html>

26. Скрипник Т. Успішне інклюзивне навчання для дітей з розладами аутистичного спектра» (проект «Спільна допомога» за сприяння посольства США в Україні) : вебінар. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CDqdBg4z20&t=884s>

27. Скрипник Т. Прийоми нормалізації психофізіологічного стану. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=408789529942203>

28. Скрипник Т. Стереотипність у поведінці дитини з аутизмом. *Фонд Зміни Одне Життя – UAURL*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1JJWDHr3XIg>

29. Скрипник Т. Соціальний розвиток дитини з аутизмом. *Фонд Зміни Одне Життя – UAURL*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vYixXdsppmc>

30. Степанович П. Формування інклюзивної компетентності педагогів початкової мистецької освіти. Досвід ДМШ№9 м. Києва. *І Всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат»*: зб. матеріалів учасників конференції, 8 квіт. 2021 р., м. Тернопіль / упор. З. І. Удич. Тернопіль : ТНПУ, 2021. С. 166–168. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18577/3/inkluziv_conf_2021_novuj.pdf

31. Тарасун В. Аутологія: теорія і практика. Підручник. Київ : «Вадекс», 2018. 590 с. <http://surl.li/evinf>

32. Теорія і практика інклюзивної освіти [навч.-метод. посіб.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг» / упоряд. Бондар К. М., 2019. 170 с. URL: <http://surl.li/krasj>

33. Термінологічний довідник ІНКЛЮЗІЯ. / уклад. О. М. Гриненко, О. М. Канзюба. Слов'янськ : [б. в.], 2020. 38 с. URL: <https://donopdut.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/3-INKLYUZIYA-terminologichniy-slovník.pdf>

34. Україна. Інклюзія (онлайн-курси та відеоуроки). ДІЯ : вебсайт. URL: https://ircenter.gov.ua/static-pages/online_learning

35. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. Київ : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с. URL: Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf (mon.gov.ua)

36. PECS IN UA. Картки pecs, матеріали для дітей з РАС : вебсайт. URL: http://pecs.in.ua/uk/kartky-pecs-igry-dydaktychni-materialy-2/#google_vignette